

سلسله گیاهان

(۱)

☆ قدمی بجهان گیاهان

☆ تنوع گیاه

☆ اهمیت گیاهان

☆ صفای دل

درباره معمای بزرگ خلقت یعنی « انسان » در طی شانزده مقاله بحثهای متنوعی بعمل آمد و قسمتهای از اسرار وجودی مورد بررسی قرار گرفت ، گرچه این معمای شکفت با این آسانی حل نمیشود و این موجود اسرار آمیز با این بیانات مختصر معرفی کامل نمیکردد، اما قسمتهای مختلف و حساسی که تذکر داده شد برای هدف ما کافی است ، زیرا منظور ما این بود که قسمتهای متعددی از سازمان وجود « انسان » را مورد توجه قرار دهیم و از این راه درس توحید بخوانیم و بهمین جهت گمان میکنیم با همان مقداری که تذکر داده ایم هدف ما تأمین گشته است . زیرا در نظر اهل تحقیق ودقت هر اندکی بسیار و هر قطره ای دریا است .

☆ هر که را باشد زسینه فتح باب اوز هر ذره ببیند آفتاب

☆ قدمی بجهان گیاهان

اکنون میخواهیم برای بررسی «شکفتیهای جهان آفرینش» قدم دیگری برداریم و باجهان دیگری آشنا شویم ، جهانی که ازجهاتی از عالم انسان وسیعتر است و آن عالم گیاهان است .

از نخستین روزی که بشر برای شناسایی موجودات طبیعت قدم برداشت؛ اسرار عالم گیاه توجه ویرا جلب کرد و روی همین جهت علوم طبیعی را به قسمت اساسی در تحت عنوان «گیاه شناسی، جانور شناسی، زمین شناسی» تقسیم نمود.

امروز در نتیجه توسعه و تکمیل علوم؛ دانشمندان تا حد و زیادی بر موزود قایق موجودات خلقت آشنا شده و تحقیقات شایانی بعمل آورده و ارمغانهای پر ارزش و سودمندی برای جوامع بشری تهیه نموده اند و مخصوصاً برای معرفت طرز رشد و نمو و تغذیه و تولید مثل و بررسی ساختمان گیاهان و طبقه بندی آنها علمی بنام «زیست شناسی گیاهی» بوجود آورده و کتابهایی برشته تألیف کشیده اند.

امروز بوسیله میکروسکپ قسمتهای بسیار ریز و دقیق ریشه و ساقه و برگ و گل و دانه را مورد دقت قرار داده بطرز ساختمان جالب هر یک از این اندامها پی برده اند. امروز بوسیله تجزیه های گوناگون موفق شده اند عناصر اصلی سازنده گیاهان را بشناسند و بالاخره امروز باید در سهامی از توحید و خدا شناسی را بر اساس کشف اسرار سلسله گیاهان بخوانیم.

تنوع گیاه

در صفحه پهناور کیتی که عرصه تظاهرات موجودات زنده و جولانگاه پدیده های حیاتی است، انواع و اقسام گیاه در سطح خاک و درون دریا های ژرف و بردامنه و قله کوه های بلند حتی بر روی صخره های عظیم و بصورت معلق در هوا، موجود است، قسمتی از این گیاهان با اندازه ای کوچک و ریزند که فقط با چشم مسلح دیده میشوند و عده ای آنقدر بزرگند که عظیمترین موجودات زنده روی زمین بشمار می آیند.

شماره انواع گیاه که تا کنون شناخته شده از صد هزار متجاوز است و هر یک دارای آثار مخصوصی است و چون شناختن فرد فرد گیاهان غیر مقدور است لذا علمای علم گیاه شناسی آنها را طبقه بندی نموده اند، و این طبقه بندی بر اساس اندامهای گیاه مثل ریشه و ساقه و برگ و گل قرار گرفته است و طبق همین نظر در ابتدا آنها را بدو قسمت اصلی و سپس هر قسمت را بچند قسم، تقسیم نموده اند؛ و ما برای نمونه فقط دو قسمت اصلی را نام می بریم:

۱- گیاهان گلداز - که دارای ریشه و ساقه و برگ و گل بوده و عالیترین گیاهان میباشند. این همه گل های رنگارنگ که سطح خاک را زینت بخشیده و در صحن بیابان و صفحه باغستان مناظر زیبا و جالبی بوجود آورده اند و انواع میوه ها و سبزیجات که قسمت مهمی از احتیاجات زندگی انسان را تأمین نموده و غلات و حبوباتی که نیازمندیهای غذایی را رفع

می کنند و بالاخره قسمت مهمی از گیاهانی که مصرف طبی دارند ، همه و همه جزء این دست محسوب میگردند .

۴ - گیاهان بی گل ، این دسته از گیاهان فاقد گل هستند بنابراین تولیدمثل در آنها برخلاف گیاهان گلدار بطریق خاصی انجامی گیرد که بعداً شرح داده خواهد شد . گیاهان بی گل نیز دارای اقسام مختلفی هستند ، بطوریکه بعضی از آنها ریشه و ساقه و برگ داشته فقط گل ندارند ، و برخی از آنها ساقه و برگ داشته ولی بدون ریشه و گل میباشند این قسمت اغلب روی تنه درختان و نقاطیکه آب و هوای معتدل دارند ؛ زیست مینمایند ، همینها هستند که سراسر قسمتهای شمالی ایرانرا چون فرشی از مخمل زمردین پوشیده و منظره جالبی بوجود آورده اند و بالاخره قسمتی فاقد برگ و گل و ریشه و ساقه بوده و در پایین آنها رشته های تارمانندی وسیله جذب آب و سایر مواد غذایی بوده و باعث اتصال آنها به زمین میگردد ، و مانوعی از آنها را که « جلبک » نامیده میشود ، در جویبارها و آبهای راکد و حوضها بمقدار زیاد میبینیم .

اهمیت گیاهان

میدانیم انواع حیواناتیکه در عرصه پهناور کیتی پراکنده شده و سطح زمین رامیدان زندگی خود قراردادده اند ، شدیداً بنذا نیازمندند ، و برای ادامه حیات باید از عناصری که در روی زمین موجود است استفاده کنند ، و از طرف دیگر عناصری که در آب و خاک و هوا موجود است . بهمین صورت قابل استفاده و تغذیه حیوانات نیست ، اینجا است که گیاهان برای تأمین احتیاجات غذایی حیوانات نقش مهمی را ایفا میکنند زیرا گیاهان عناصر آب و خاک را بوسیله دستگاهای مخصوصی که در ساختمان آنها قرار دارد بصورت ساقه و برگ و میوه در میآورند و بالتیجه مواد غذایی حیوانات را در اختیار آنها میگذارند .

از این نظر طبقه انسان نیز با حیوانات دیگر یکسان است ، و انسان تا کنون نتوانسته است از عناصر زمین بدون واسطه گیاه استفاده کامل بنماید و احتیاجات غذایی خود را تأمین کند ، بلکه همواره دست حاجت بسوی گیاه دراز کرده و از محصول کار گاه نبات بهره مند گردیده است .

سلسله گیاه علاوه بر تأمین نیازمندی های غذایی فوائد دیگری نیز دارد که شرح داده

خواهد شد :

صفای دل

سلسله گیاهان دارای اسرار و عجایب بسیاری است که بامختصر دقتی در آنها روشن

میشود که دست قدرتی که منبع علم و حکمت است آنها را بوجود آورده و برای هر يك از آنها نظام تکاملی معینی قرار داده است بطوریکه :

هر گیاهی که از زمین روید وحده لا شریک له گوید

و مادر زمین بیان اسرار و دقائق عالم گیاهان نکات توحیدی جالبی را بناستحضار خوانندگان محترم خواهیم رسانید ولی در اینجا این نکته لازم شد که راست که : راه شناسایی ذات مقدس پروردگار و ارتباط و ایمان و توجه بغدا منحصر بدیدن و شنیدن آثار صانع خدا نیست ، بلکه پاکیزگی و صفای دل برای این هدف عالی در درجه اول اهمیت است .

افرادی که خانه دل را از آلودگیهای رذائل اخلاق پاک نموده و با چراغ تقوی و فضیلت روشن ساخته اند ، و عملاً بوظائف دینی قیام و اقدام میکنند ، نور الهی و صفای معنوی در محیط دل آنها بر توفیق شده مسلماً ؛ پیوند ارتباط و محبت و ایمان میان آنها و خدا محکم میگردد و البته این پیوند چون بر اساس ایمان و تقوی قرار گرفته هرگز گسستی نیست .

بعکس ، افرادی که در انحطاط اخلاقی بسر میبرند و عملاً بتنکرات و معاصی آلوده اند هر قدر در نظام موجودات اینجهان بشگردند ، خدا شناس واقعی نمیکردند و از این نظر سطحی نتیجه ای نمیگیرند :

خلوت دل نیست جای صحبت اغیار دیوچو بیرون رود فرشته در آید

میدانیم پیغمبر عالیقدر اسلام (ص) یکبار آیات الهی را بایمان شیوا و منطق رسائیکه مخصوص آنحضرت بود تذکر میداد ولی در عین حال در افرادی که سرگرم هوسبازی و معصیت بودند تأثیری نمیگرد و آن چنان غبار معصیت بر آئینه دل آنها نرود نوشته بود که نمیگذشت جمال دلای تقوی و ایمان اصلا در آن منعکس شود ، و قرآن مجید رمز این حقیقت را در طی آیاتی روشن ساخت ؛ برای نمونه بآیه « ۱۵ » از سوره مطففین توجه کنید : پس از آنکه در آغاز این سوره ، « مطففین » یعنی آنهاست که در داد و ستد از حقوق اشخاص کم میگذارند مورد مذمت و انزجار قرار میدهد ، و خاطر نشان میسازد که این دسته از مردم از خدا غافلند و آیات الهی را تکذیب میکنند ؛ علت این موضوع را در این عبادت خلاصه میکند : « کلابل ران علی قلوبهم ماکانوا یکسبون » یعنی : ظلمت اعمال بدلهای آنها را فرا گرفته و این آئینه را غبار غفلت و معصیت تاریک کرده است و همین موجب گردیده است که آیات الهی را تکذیب کنند :

دعوی دل ممکن که جز غم حق نیست اندر حریم دل دیار